

2024-04-05

DĖL ATSAKINGO LOTERIJŲ ORGANIZAVIMO PROGRAMOS VYKDYMO

Lietuvos loterijų asociacija (toliau – Asociacija), vienijanti didžiausias šalyje loterijas organizuojančias bendroves – UAB „Olifėja“ ir Euloto, UAB (toliau – Loterijų organizatoriai) ir organizuojanti Loterijų organizatorių Atsakingo loterijų organizavimo programos (toliau – Programa) vykdymą, šiuo raštu suinteresuotoms šalims ir prie Programos įgyvendinimo prisidėjusiems bei prisidedantiems partneriams teikia išplėstinę ataskaitą apie nuo 2015 metų šioje srityje nuveiktus darbus, įvykdytus Programos pasiekimus ir įgyvendintas priemones, atitinkančias Europos loterijų asociacijos Atsakingo žaidimų organizavimo standartą (toliau – Standartas), bei tolimesnius su Programos įgyvendinimu susijusius veiksmus.

Programos dokumentų ir su Programos įgyvendinimu susijusių tvarkų parengimas bei atnaujinimas:

1. UAB „Olifėja“ dar 2015 metais ėmėsi pirmųjų veiksmų, susijusių su atsakingo žaidimo organizavimu ir su tuo susijusių priemonių įgyvendinimu, tokių kaip aktyvus susitikimų su suinteresuotais asmenimis organizavimas, efektyvių siūlymų dėl probleminio žaidimo mažinimo suinteresuotiems asmenims teikimas ir įgyvendinimas, mokymai loterijų sektoriuje dirbantiems darbuotojams bei šviečiamoji veikla loterijų žaidėjams. Laikydamosi Standarto reikalavimų, Bendrovė 2017 metais išplėtė Programos sritis, aiškiai nusimatydama atsakingo loterijų organizavimo principus, nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo loterijų poveikio, taip pat savanoriško apsiribojimo nuo dalyvavimo loterijose priemones ir galimus pagalbos probleminiams žaidėjams būdus. Programa ir jos vykdymo veiksmų bei priemonių planai buvo periodiškai peržiūrimi ir atnaujinami, prisitaikant prie naujų Standarto reikalavimų, atsižvelgiant į mokslinių tyrimų, susijusių su loterijomis, išvadas ir kitus atsakingo žaidimo organizavimui įtakos turinčius veiksnius. 2021 m. prie Programos įgyvendinimo oficialiai prisijungė ir Euloto, UAB. Paskutinis Programos ir jos vykdymo veiksmų bei priemonių planų atnaujinimas atliktas 2023 m. birželio mėnesį. Pagrindinė naujovė susijusi su Programos naudų vertinimo rodiklių, tokių kaip Programos žinomumas visuomenėje, apsiribojusių žaidėjų skaičius ir su loterijų organizavimu susijusių asmenų – darbuotojų, platintojų švietimo lygis, įvedimas, stebėseną bei vertinimas.
2. Neatsiejamas nuo Programos dokumentas yra Loterijų organizatorių patvirtintas Atsakingos komunikacijos kodeksas (toliau – AKK), kuriame numatytos pagrindinės su loterijų reklama bei kitomis rinkodaros priemonėmis susijusios taisyklės, taikomos tiek patiems Loterijų organizatoriams, tiek ir jų partneriams, teikiantiems paslaugas Loterijų organizatoriams šioje srityje. 2023 m. birželio mėnesį AKK taip pat buvo atnaujintas, o pagrindiniai jo pakeitimai susiję su papildomų Standarto reikalavimų loterijas organizuojančių bendrovių komunikacijai numatymu. Taigi, AKK buvo papildytas naujais draudimais ir reikalavimais loterijų organizavimo veikloje vykdomos komunikacijos turiniui, taip dar labiau skatinant Loterijų organizatorių bei jų partnerių socialinį atsakingumą bei teikiant dar aiškesnę informaciją žaidėjams.
3. Dar vienas labai svarbus dokumentas, būtinas įgyvendinant Standarto reikalavimus, yra Loterijų poveikio žaidėjams ir jų socialinei aplinkai vertinimo tvarkos aprašas (toliau – Aprašas), kurio pagrindinis tikslas – numatyti efektyvias metodologines priemones bei jų

įgyvendinimo kontrolę, kad loterijos žaidėjams netaptų finansinių ir socialinių problemų priežastimi. Apraše detalizuojamas Loterijų organizatorių organizuojamų ir planuojamų organizuoti loterijų vertinimo procesas bei įvardinami konkretūs būtini priimti sprendimai ir atliektini veiksmai, priklausomai nuo šio vertinimo rezultatų. 2023 m. gruodžio mėnesį Aprašas taip pat buvo atnaujintas, o pagrindiniai jo pakeitimai susiję su papildomų priemonių loterijų vertinimo objektyvumui padidinti numatymu: loterijų vertinimo kriterijams buvo suteiktos konkrečios vertės (eliminuojant galimas verčių ribas), o pačių loterijų vertinimo kriterijų įtaka galimam socialiniam poveikiui pradėta matuoti vertės koeficientu. Pažymėtina, kad, remiantis Standartu, Loterijų organizatorių loterijų vertinimo procese taip pat dalyvauja ir išorinis konsultantas – prof. Gediminas Navaitis, pripažintas lektorius ir praktikas, daugelio mokslinių darbų autorius bei priklausomybių ekspertas, kuris ne tik atlieka savo nepriklausomą loterijų vertinimą, bet ir aktyviai dalyvauja loterijų vertinimo tvarkos tobulinimo procese bei teikia išvadas Loterijų organizatoriams dėl su loterijomis susijusio turinio atitikties pagrindiniams atsakingo žaidimo organizavimo principams (atlieka loterijų bilietų platintojo svetainės vertinimą ir pan.). Svarbu paminėti, kad įgyvendinant Aprašą, su Programa ir atsakingo žaidimo principais nesuderinamų rizikų nėra nustatyta.

Mokymai:

Loterijų organizatorių iniciatyva jau beveik dešimtmetį atliekami tiek įvadiniai, tiek periodiniai šių bendrovių darbuotojų, loterijų bilietų platinimą bei klientų aptarnavimą vykdančios UAB „Perlas Network“ darbuotojų ir kitų loterijų bilietų platintojų darbuotojų mokymai. Šių mokymų pagrindu parengtos ir mokymų dalyviams pateiktos instrukcijos, atmintinės bei kita su tuo susijusi metodinė medžiaga. Žemiau pateikiamas per paskutinius keletą metų Loterijų organizatorių organizuotų mokymų sąrašas:

1. 2022-03-07 UAB „Perlas Network“ prekybos atstovų metinio susirinkimo metu pristatyta 2021 m. Programos įgyvendinimo ataskaita ir tolesni planai, aptarti pagrindiniai Programos aspektai ir šios bendrovės prekybos atstovų vaidmuo bei indėlis Programos įgyvendinimo procese.
2. 2022-12-01 organizuoti bendri Loterijų organizatorių ir UAB „Perlas Network“ darbuotojų mokymai apie probleminį žaidimą, kurios vedė Lošimų priežiūros tarnybos prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos (toliau – LPT) psichologas Oleg Mackevič.
3. 2023-04-24 UAB „Perlas Network“ prekybos atstovams organizuoti mokymai, kurių tema – „Atsakingo žaidimų organizavimo standartas“ ir kuriuos vedė Lietuvos loterijų asociacijos prezidentas Andrius Karaliūnas.
4. 2023 m. kovo mėnesį buvo peržiūrėta ir patikslinta pardavėjo atmintinė, skirta loterijų bilietų platintojams mažmeninės prekybos vietose. Taip pat atnaujintas testas, skirtas šių bilietų platintojų darbuotojų žinių, susijusių su atsakingu žaidimu, patikrinimui. 2023 m. balandžio mėnesį per terminalus atliktas loterijų bilietų platintojų darbuotojų žinių patikrinimas. Šiame patikrinime dalyvavo virš 4160 loterijų bilietų platintojų darbuotojų, aptarnaujančių loterijų žaidėjus prie terminalų (iš jų testo iš pirmo karto neišlaikė tik mažiau nei 100).
5. 2024-03-26 LPT psichologas Oleg Mackevič Loterijų organizatorių ir UAB „Perlas Network“ darbuotojams skaitė paskaitą, kurios tema – „Azartiniai lošimai: pramoga ar problema“. Paskaitos metu buvo aptarta nemažai klausimų, susijusių su atsakingo žaidimo organizavimu loterijų kaip žaidimo rūšies kontekste. Po paskaitos aukščiau nurodyti darbuotojai individualiai atliko žinių patikrinimo testą.

Moksliniai tyrimai:

Loterijų organizatorių iniciatyva šiame rašte nurodytu laikotarpiu atlikta nemažai ir įvairių mokslinių tyrimų, siekiant geriau pažinti žaidėjus, išsiaiškinti jų įsitraukimą į žaidimus lemiančias priežastis ir apskritai mokslo lygiu detalai išnagrinėti priklausomybės nuo loterijų klausimą. Dar 2015 metais UAB „Olifėja“ užsakymu buvo atlikti tyrimai, susijęs su paauglių žaidimo loterijose įpročiais ir nuostatomis. Loterijų organizatorių pavedimu nuo 2019 metų į šią veiklą aktyviai įsitraukė Asociacija, kuri toliau tęsia su atsakingo loterijų verslo problematikos pažinimu ir šio projekto viešinimu susijusius darbus. Asociacijos užsakymu atlikti ir kartojami moksliniai tyrimai – apklausa dėl gyventojų įsitraukimo į įvairius azartinius lošimus ir loterijas, azartinių lošimų ir loterijų palyginimo, dalyvavimo loterijose įpročių. 2020 m. parengta mokslo studija „Loterijos Lietuvoje. Ekonominė, socialinė ir kultūrinė analizė“, o jos pagrindu 2021 m. išleista knyga, skirta visuomenės edukacijai apie loterijas. 2023 m. sausio mėnesį, bendradarbiaujant su Asociacija, išleista prof. Gedimino Navaičio knyga „Atsakingas žaidimas“, kurioje pateikiama informacija apie 2021 m. atliktą visuomenės nuomonės kiekybinį tyrimą bei paties knygos autoriaus atliktą kokybinį tyrimą focus grupėse. Asociacijos iniciatyva taip pat vykdomos konsultacijos su mokslininkais, besispecializuojančiais priklausomybių ir su tuo susijusios žmogaus elgsenos srityje. Visos šios ir ateityje planuojamos mokslinės veiklos tikslas – gautų tyrimų rezultatų bei jų viešinimo pagrindu prisidėti prie atsakingo žaidimo principų įgyvendinimo ir loterijų dalyvių, ypač pažeidžiamų visuomenės grupių, apsaugos užtikrinimo.

Informacija žaidėjams:

Loterijų organizatoriai nuolat rūpinasi, kad loterijų žaidėjai galėtų kaip įmanoma išsamiau susipažinti su informacija apie atsakingą loterijų organizavimą:

1. 2023 metų vasaros pradžioje buvo peržiūrėtas ir atspausdintas naujai Loterijų organizatorių leidžiamas atsakingo žaidimo organizavimo informacinis lankstinukas (75 tūkst. vnt.), atitinkamai visas šis lankstinukų kiekis paskirstytas į visas fizines loterijų bilietų platinimo vietas. 2024 m. kovo mėn. papildomai išleista ir į minėtas platinimo vietas pristatyta 60 tūkst. aukščiau nurodyto lankstinuko egzempliorių. Lankstinuko pagalba žaidėjams suteikiama galimybė patikrinti, ar žaidžiama atsakingai, taip pat jame pateikiama informacija, kur teikiama profesionali specialistų pagalba susidūrus su probleminiu žaidimu.
2. Interneto svetainėje www.loto.lt, kurioje platinami Loterijų organizatorių organizuojamų loterijų bilietai, žaidėjams matomoje vietoje tiek pagrindiniame svetainės lange, tiek ir bet kuriame svetainės polapyje tam skirtoje skiltyje yra pateikiama išsami informacija apie atsakingą žaidimą, kuri taip pat periodiškai peržiūrima ir atnaujinama.
3. 2023 m. pabaigoje viešai pristatyta Lietuvos loterijų asociacijos išleista knyga „Loterijų kodas“, kurioje kartu su įdomiais istoriniais faktais apie pasaulio ir Lietuvos loterijas yra pateikiama išsami informacija apie loterijų teisinį reglamentavimą, loterijos vidinių mechanizmų (prizinio fondo formavimas, laimėjimų paskirstymas, laimėjimų tikimybė ir pan.) analizė.

Papildoma interneto žaidėjų apsauga

Atkreiptinas dėmesys, kad dar iki naujo Loterijų įstatymo įsigaliojimo (2020 m. gegužės 1 d.) Loterijų organizatoriai savo iniciatyva taikė interneto žaidėjų apsaugos – savęs ribojimo pagal pasirinktą sumą ir (ar) laiką priemones, kurios šiek tiek jas sugriežtinus buvo perkeltos į aukščiau nurodytą teisės aktą ir tapo loterijų teisinio reguliavimo dalimi. Be to, Loterijų organizatoriai šioje srityje taiko ir tobulina papildomas atsakingo žaidimo priemones, susijusias su per daug įsitraukusių į žaidimą asmenų

identifikavimo bei įspėjimo algoritmais, įskaitant ir teisės žaisti apribojimą, per nustatytą laikotarpį pasiekus tam tikrą išlaidų loterijos bilietams sumą ir (ar) žaidėjo paskyros sąskaitos papildymų skaičių.

Bendradarbiavimas su suinteresuotais asmenimis:

Loterijų organizatoriai visu šiame rašte įvardintu laikotarpiu aktyviai reiškė poreikį ir skatino bendradarbiauti suinteresuotas įstaigas bei organizacijas, siekiant visapusiškai vykdyti atsakingo žaidimo priemones. Loterijų organizatorių iniciatyva ne kartą organizuoti susitikimai su Lietuvos Respublikos finansų ministerijos, LPT, Lietuvos Respublikos Seimo Sveikatos komiteto atstovais. Didelis dėmesys taip pat skirtas bendradarbiavimui su tiesioginę pagalbą probleminiams žaidėjams teikiančiomis įstaigomis, tokiomis kaip Respublikinis priklausomybės ligų centras (toliau – RPLC). 2021 m. spalio mėn. organizuotas susitikimas su RPLC Minesotos programos specialistų komanda, 2024 m. kovo mėn. – su RPLC vadovybe. Loterijų organizatoriai nori pasidžiaugti, kad susitikimų su šiais sveikatos specialistais metu gaunama grįžtamoji informacija, jog iki šiol nėra susidurta su problemų dėl dalyvavimo loterijose turinčiais žaidėjais. Loterijų organizatoriai aukščiau nurodytiems ir kitiems suinteresuotiems asmenims teikia periodines Programos įgyvendinimo ataskaitas, informuodami apie padarytą pažangą atsakingo žaidimo srityje bei tolesnius su tuo susijusius planus ir nuolat pabrėždami poreikį bendradarbiauti šioje srityje. Loterijų organizatoriai taip pat pažymi, kad ne visais atvejais iš suinteresuotų asmenų sulaukiama grįžtamojo ryšio, tačiau tikisi, kad toks bendradarbiavimo poreikio akcentavimas ateityje turės įtakos didesniai suinteresuotų asmenų įsitraukimui.

Atsakingo žaidimo organizavimo auditas:

Loterijų organizatoriai, būdami visateisiais Europos loterijų asociacijos nariais, Standarte numatytu periodiškumu yra sertifikuojami, šiam tikslui pasitelkiant kvalifikuotą išorės auditorių – vieną iš keturių didžiausių pasaulio audito kompanijų. Standartas numato, kad siekiančios išlaikyti atitiktį Standartui patvirtinantį sertifikatą, bendrovės pagal visus Standarto reikalavimus turi būti audituojamos kartą per kiekvienus trejus metus. Atitinkamai kiekvienų trejų metų laikotarpyje bent kartą turi būti atliktas tarpinis bendrovių auditas, kurio metu tikrinamos auditorių parinktos kelios iš dešimties Standarte esančių atsakingo žaidimo veiklos sričių. 2023 metų vasarą sėkmingai buvo atliktas tarpinis Loterijų organizatorių veiklos atitikties Standartui auditas.

Loterijų organizatoriai nuolat stebi su atsakingu žaidimu susijusią situaciją, periodiškai peržiūri savo taikomas prevencines priemones, vertina jų efektyvumą bei jas atnaujina, ir toliau kryptingai vykdo bei vykdys su Programa susijusius įsipareigojimus, taip užtikrindama Programos įgyvendinimo tęstinumą bei socialinės atsakomybės principų laikymąsi.